Vlada Crne Gore

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

Projekat za vodnu sigurnost Crne Gore i prilagođavanje klimatskim promjenama (P512709)

(Faza 1 višefaznog programskog pristupa)

PLAN OBAVEZA ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I SOCIJALNA PITANJA (ESCP)

Usaglašena Verzija

Oktobar 2026. godine

PLAN OBAVEZA ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I SOCIJALNA PITANJA

1. Crna Gora (zajmoprimac) će realizovati Projekat za vodnu sigurnost Crne Gore i prilagođavanje klimatskim promjenama (projekat) preko Nacionalne jedinice za implementaciju projekata u oblasti komunalnih djelatosti i zaštite životne sredine (PROCON), kao Jedinice za implementaciju projekta (PIU), i Ministarstva finansija (TSU), uz učešće Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, kao i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore, kako je utvrđeno Ugovorom o zajmu. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (Banka) je pristala da obezbijedi finansiranje za Projekat, kako je utvrđeno Ugovorom.

2. Zajmoprimac će osigurati da se projekat realizuje u skladu s Ekološkim i socijalnim standardima (ESS) i ovim planom obaveza za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja (ESCP), na način prihvatljiv za Banku. ESCP je dio Ugovora. Osim ako nije drugačije definisano u ovom ESCP, pojmovi pisani velikim početnim slovom u ovom ESCP imaju značenja koja su im dodijeljena u Ugovoru.

3. Bez ograničenja na prethodno, ovaj ESCP utvrđuje konkretne mjere i aktivnosti koje će Zajmoprimac sprovesti ili obezbijediti njihovo sprovođenje, uključujući, po potrebi, odgovarajuće vremenske okvire; aranžmane koji se tiču institucionalnih kapaciteta, zaposlenih, obuke, monitoringa i izvještavanja; i rješavanje žalbi. ESCP takođe utvrđuje dokumente u oblasti zaštite životne sredine i socijalnih pitanja (E&S) koji se pripremaju ili ažuriraju, koji su predmet konsultacija, objavljuju se i primjenjuju u okviru Projekta, u skladu s ESS, u formi i sa sadržajem prihvatljivim za Banku. Navedeni E&S dokumenti mogu se povremeno revidirati uz prethodnu pisanu saglasnost Banke. Kako je predviđeno navedenim Ugovorom, Zajmoprimac će obezbijediti dovoljna sredstva za pokrivanje troškova implementacije ESCP.

4. Kao što su se Banka i Zajmoprimac saglasili, ovaj ESCP će se povremeno revidirati, ukoliko je to potrebno, kako bi odražavao prilagodljivo upravljanje izmjenama u Projektu ili nepredviđenim okolnostima, ili kao odgovor na učinak Projekta. U takvim okolnostima, Banka i Zajmoprimac su saglasni da razmjenom pisama potpisanim od strane Banke i ministra ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera ažuriraju ESCP radi odražavanja ovih izmjena. Zajmoprimac će bez odlaganja objaviti ažurirani ESCP.

5. U pododjeljku „Indikatori spremnosti za implementaciju“ u nastavku utvrđene su aktivnosti i mjere koje treba pratiti radi procjene spremnosti Projekta za početak implementacije u skladu s ovim ESCP. Ipak, sve aktivnosti i mjere iz ovog ESCP moraju se sprovesti na način kako je navedeno u koloni „Vremenski okvir“ u nastavku, bez obzira na to da li su navedene u pomenutom pododjeljku.

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
ARANŽMANI SPROVOĐENJA I PODRŠKA KAPACITETIMA			
A	**ORGANIZACIONA STRUKTURA** Uspostaviti i održavati Jedinicu za implementaciju projekta (PIU) sa kvalifikovanim osobljem i resursima radi pružanja podrške upravljanju rizicima i uticajima Projekta koji se odnose na životnu sredinu, društvene aspekte, zdravlje i bezbjednost (E&S), uključujući jednog stručnjaka za zaštitu životne sredine i jednog stručnjaka za društvene aspekte. Stručnjak za bezbjednost i zdravlje na radu (OHS) može biti angažovan tokom izvođenja građevinskih radova, a PIU će angažovati dodatne kapacitete za OHS ako Banka utvrdi da to zahtijevaju obim ili profil rizika radova, odnosno učinak izvođača u oblasti OHS. Za aktivnosti u okviru rane nabavke, obezbijediti da relevantni E&S instrumenti budu usvojeni i objavljeni prije pokretanja odgovarajućih procesa nabavke, a u svakom slučaju prije početka relevantnih aktivnosti Projekta.	Formirati PIU putem Nacionalne jedinice za implementaciju projekata u oblasti komunalnih djelatnosti i zaštite životne sredine (PROCON) i zaposliti ili imenovati jednog stručnjaka za zaštitu životne sredine i jednog stručnjaka za društvene aspekte najkasnije tri mjeseca nakon stupanja na snagu Ugovora o zajmu („datum stupanja na snagu“), a nakon toga održavati PIU i ova radna mjesta tokom implementacije Projekta.	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
B	**PLAN/MJERE ZA IZGRADNJU KAPACITETA** Pripremiti i sprovesti sljedeće mjere izgradnje kapaciteta: Obuka za odabrane opštine na temu ESF i specifičnih aspekata ekološke i socijalne procjene, npr. dubinska analiza E&S, rizici po životnu sredinu i društvo (E&S), upravljanje socijalnim rizicima, akvizicija zemljišta / ograničenje pristupa, ekosistemske usluge, planiranje preseljenja, uključivanje zainteresovanih strana, zdravlje i bezbjednost zajednice, kodeks ponašanja i rješavanje žalbi.	30 dana nakon formiranja PIU	PIU (PROCON) u saradnji sa Svjetskom bankom
MONITORING I IZVJEŠTAVANJE			

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
C	**REDOVNO IZVJEŠTAVANJE** Pripremati i dostavljati Banci redovne izvještaje o učinku Projekta u pogledu životne sredine, društvenih aspekata, zdravlja i bezbjednosti (E&S). Izvještaji će sadržati: • status pripreme i sprovođenja E&S dokumenata koji su potrebni shodno ESCP, • sažetak aktivnosti uključivanja zainteresovanih strana sprovedenih u skladu sa Planom uključivanja zainteresovanih strana, • žalbe podnesene žalbenom mehanizmu, dnevnik žalbi i napredak u njihovom rješavanju, • E&S učinak izvođača i podizvođača na osnovu mjesečnih izvještaja izvođača i nadzornih organa, • broj i status rješavanja incidenata i nesreća prijavljenih u okviru aktivnosti E navedene u nastavku.	Podnositi kvartalne izvještaje Svjetskoj banci tokom sprovođenja aktivnosti, počev od datuma stupanja na snagu. Svaki izvještaj podnositi Svjetskoj banci najkasnije 30 dana nakon isteka svakog izvještajnog perioda.	PIU (PROCON) Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjeverna Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
D	**MJESEČNI IZVJEŠTAJI IZVOĐAČA** Zahtijevati od izvođača i nadzornih organa da dostavljaju mjesečne izvještaje o praćenju učinka u oblasti zaštite životne sredine i društvenih aspekata (E&S) u skladu sa pokazateljima navedenim u odgovarajućoj tenderskoj dokumentaciji i ugovorima, te da takve izvještaje podnose Banci.	Podnositi mjesečne izvještaje Banci na zahtjev kao priloge uz izvještaje koji se podnose u okviru gorenavede aktivnosti C.	PIU (PROCON)
E	**INCIDENTI I NESREĆE** Obavijestiti Banku o svakom incidentu ili nesreći vezanoj za Projekat koja ima, ili će vjerovatno imati, značajan štetan uticaj na životnu sredinu, pogođene zajednice, javnost ili radnike, uključujući slučajeve koji su doveli do smrti ili teških povreda radnika ili javnosti; činovima nasilja, diskriminacije ili protesta; nepredviđenim uticajima na kulturno nasljeđe ili resurse biodiverziteta; zagađenju životne sredine; pucanju brane; prinudnom ili dječjem radu; preseljenju bez sprovođenja odgovarajućeg postupka (prinudno iseljenje); navodima o seksualnoj eksploataciji ili zlostavljanju (SEA) ili seksualnom uznemiravanju (SH); ili pojavi bolesti. Na zahtjev Banci dostaviti dostupne pojedinosti o incidentu ili nesreći.	Obavijestiti Banku najkasnije 48 sati nakon saznanja o incidentu ili nesreći putem izvještaja ili obavještenja izvođača/ nadzornog organa/inspekcije. Na zahtjev dostaviti dostupne pojedinosti.	PIU (PROCON)

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
	Organizovati odgovarajuću analizu incidenta ili nesreće kako bi se utvrdili njihovi neposredni, posredni i osnovni uzroci. Pripremiti, usaglasiti sa Bankom i sprovesti Plan korektivnih mjera kojim se utvrđuju mjere i aktivnosti koje treba preduzeti radi rješavanja incidenta ili nesreće i sprečavanja njihovog ponavljanja.	Dostaviti Banci izvještaj o analizi i Plan korektivnih mjera najkasnije 10 dana nakon dostavljanja početnog obavještenja, osim ako se Banka pisanim putem ne saglasi sa drugačijim rokom.	
ESS 1: PROCJENA I UPRAVLJANJE EKOLOŠKIM I DRUŠTVENIM RIZICIMA I UTICAJIMA			
1.1	**EKOLOŠKE I DRUŠTVENE PROCJENE I/ILI PLANOVI** a) Implementirati Okvir za upravljanje životnom sredinom i socijalnim pitanjima (ESMF), Okvir politike preseljenja (RPF), Postupke za upravljanje radom (LMP) i Plan uključivanja zainteresovanih strana (SEP) za potrebe Projekta, u skladu sa relevantnim ESS. b) Pripremiti, objaviti i sprovesti procjene uticaja na životnu sredinu i društvo za datu lokaciju (ESIA), planove upravljanja zaštitom životne sredine i socijalnim pitanjima (ESMP), akcione planove za preseljenje (RAP) i planove obnove sredstava za život (LRP) u skladu s ESMF i relevantnim ESS, srazmjerno prirodi i obimu rizika i uticaja. c) Sprovesti nezavisnu reviziju aspekata životne sredine i socijalnih pitanja (E&S) za postojeći objekat u okviru potkomponente 2.1 i uvrstiti preporučene aktivnosti u preliminarni ESMP za izvođače po principu „projektuj i izgradi“ (D&B). d) Revidirati, ažurirati i finalizovati preliminarni ESMP za aktivnosti u okviru potkomponente 2.1. projekta nakon što glavni projekat bude dostupan.	(a) ESMF, SEP, LMP i RPF pripremljeni, objavljeni i prošli javnu raspravu kroz procjenu, a sprovode se tokom implementacije Projekta. (b) Prije izrade tenderske dokumentacije. (c) Prije početka procesa nadmetanja za izvođača po principu „projektuj i izgradi“ (D&B). (d) Prije početka bilo kakvih građevinskih radova, a nakon što budu dostupni glavni projekti, obezbijediti da sve mjere ublažavanja uticaja odražavaju konačan izgled lokacije i metodologiju izgradnje. RAP i LRP moraju se sprovesti prije preuzimanja posjeda nad zemljištem.	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore u saradnji sa PIU (PROCON) Opštinska uprava u saradnji sa PIU i nadležnim organima c) Regionalni vodovod d) PIU

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
		(e) (f) Instrumenti prilagođeni konkretnoj lokaciji – kao što su ESIA, ESMP, ESMP kontrolne liste, akcioni planovi za preseljenje (RAP), SEP prilagođen konkretnoj lokaciji i planovi obnove sredstava za život (LRP) — treba da budu pripremljeni, javno objavljeni, da budu predmet javne rasprave i uvršćeni u tendersku dokumentaciju za odgovarajući podprojekat prije sprovođenja bilo kakvih investicionih aktivnosti i građevinskih radova vezanih za lokaciju. Sprovoditi odgovarajuće ESMP i (kada je primjenjivo) RAP tokom implementacije Projekta.	
1.2	**RUKOVOĐENJE IZVOĐAČIMA** • Uključiti relevantne aspekte ESCP, uključujući relevantne instrumente E&S, postupke za upravljanje radom i kodeks ponašanja, u specifikacije ESHS u okviru tenderske dokumentacije i ugovora s izvođačima i nadzornim organima. Nakon toga obezbijediti da se izvođači i nadzorni organi pridržavaju navedenih ESHS specifikacija iz svojih ugovora, kao i da obezbijede da ih se pridržavaju i njihovi podrizvođači. • Zahtijevati od izvođača da pripreme C-ESMP za datu lokaciju prije početka radova na sanaciji, kao i da odrede posebna lica zadužena za ESHS, koja će biti ključno osoblje na lokaciji tokom trajanja ugovora.	U okviru pripreme dokumentacije za nabavku i odgovarajućih ugovora. Vršiti nadzor nad izvođačima tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON) i izvođač

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
	• Zahtijevati od svih izvođača, podizvođača i njihovih radnika da potpišu i poštuju Kodeks ponašanja, uključujući odredbe o sprečavanju seksualne eksploatacije i zlostavljanja (SEA)/ seksualnog uznemiravanja (SH). U sve ugovore i podugovore uključiti pravne lijekove za postupanje u slučaju nepoštovanja odredaba koje se tiču E&S. • Pratiti poštovanje obaveza od strane izvođača tokom implementacije Projekta, između ostalog i putem mjesečnih izvještaja o učinku u oblasti ESHS koji se dostavljaju Ministarstvu ekologije. Po potrebi, angažovati nezavisne službe za nadzor nad poštovanjem standarda E&S. • Dostaviti Banci kopije relevantnih ugovora s izvođačima/podizvođačima i nadzornim organima.		
1.3	**TEHNIČKA POMOĆ** Sprovoditi konsultacije, studije (uključujući studije izvodljivosti, gdje je to primjenjivo), aktivnosti institucionalnog jačanja, izradu tehničke dokumentacije, izgradnju kapaciteta, obuku i sve druge aktivnosti tehničke pomoći u okviru Projekta, u skladu sa Projektnim zadatkom prihvatljivim za Banku, a u skladu sa Standardima zaštite životne sredine i socijalnim standardima (ESS). Nakon toga, pripremiti i finalizovati rezultate tih aktivnosti, uključujući tehničku dokumentaciju i rezultate institucionalnog jačanja, u skladu sa Projektnim zadatkom.	Tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON) i izvođač

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
1.5	**POVEZANI OBJEKTI** U slučaju da se identifikuju povezani objekti, obezbijediti da se aktivnosti u svakom identifikovanom povezanom objektu sprovode u skladu sa važećim zahtjevima ovog ESCP i ESS, uključujući, između ostalog, ESMF, ESIA, ESMP, LMP, odredbe koje se tiču rukovođenja izvođačima prema gorenavedenom stavu 1.2, RPF i SEP, u zavisnosti od slučaja.	Pripremiti kontrolne liste za ESIA/ESMP za povezani objekat prije sprovođenja bilo kakvih investicionih aktivnosti i građevinskih radova za datu lokaciju, te uključiti ESMP, SEP, RPF (kada je potrebna akvizicija zemljišta) kao dio odgovarajuće tenderske dokumentacije za konkretan podprojekat, prije sprovođenja bilo kakvih investicionih aktivnosti i građevinskih radova za datu lokaciju koji zahtijevaju izradu takvog ESMP. Nakon finalizacije, sprovoditi odgovarajući ESMP, SEP i (kada je primjenjivo) RAP tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON)
ESS 2: RAD I USLOVI RADA			
2.1	**POSTUPCI ZA UPRAVLJANJE RADOM** Sprovesti postupke za upravljanje radom (LMP) za potrebe Projekta, uključujući, između ostalog, odredbe o uslovima rada, upravljanju radnim odnosima, OHS (uključujući ličnu zaštitnu opremu i pripravnost i reagovanje u vanrednim situacijama), kodeksu ponašanja (uključujući segmente koji se odnose na SEA i SH), prinudnom radu, dječjem radu, aranžmanima za rješavanje žalbi zaposlenih na Projektu, kao i važećim zahtjevima za izvođače, podizvođače i nadzorne organe.	Sprovoditi i obezbijediti primjenu LMP tokom implementacije Projekta i ažurirati ga po potrebi kako bi odražavali promjene u aktivnostima Projekta, sastavu radne snage ili važećim zakonskim zahtjevima.	PIU (PROCON)
2.2	**MJERE ZAŠTITE BEZBJEDNOSTI I ZDRAVLJA NA RADU** a. Razviti mjere OHS radi procjene i upravljanja rizicima i uticajima Projekta u okviru ESIA/ESMP i	a. Isti vremenski okvir kao za izradu i sprovođenje ESIA/ESMP u okviru 1.1.	PIU (PROCON)/ nadležna ministarstva i izvođač

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
	b. Zahtijevati od izvođača/podizvođača da usvoje te mjere i uključe ih u svoje C-ESMP.	b. Prije početka radova za svaki ugovor. Sprovoditi i obezbijediti primjenu mjera zaštite bezbjednosti i zdravlja na radu tokom implementacije Projekta.	
2.3	**KODEKS PONAŠANJA** Obezbijediti da svi zaposleni na Projektu, uključujući radnike angažovane od strane izvođača, podizvođača i nadzornih organa, potpišu Kodeks ponašanja (CoC) kao uslov za angažovanje. CoC će najmanje: (a) utvrditi očekivane standarde profesionalnog ponašanja i ophođenja, uključujući interakcije sa lokalnim zajednicama, strane obuhvaćene projektom i kolege radnike; (b) zabraniti sve oblike SEA i SH, uz jasne definicije i primjere; (c) zabraniti sve oblike dječjeg i prinudnog rada; (d) zabraniti diskriminaciju, uznemiravanje i zastrašivanje; (e) utvrditi posljedice kršenja, uključujući disciplinske mjere, prekid radnog odnosa i, gdje je to primjenjivo, prijavljivanje nadležnim organima za sprovođenje zakona; i (f) sadržati obavezu prijavljivanja kršenja putem žalbenog mehanizma za radnike ili nadređenima, bez straha od odmazde. Svi zaposleni na Projektu moraju, prije početka rada, proći uvodnu obuku o CoC, koja se sprovodi na jeziku i u formatu koji razumiju. PIU će čuvati dokaze o potpisivanju CoC i obuci i učiniti ih dostupnim Banci na njen zahtjev.	CoC treba da se izradi u okviru LMP i da ga potpišu svi izvođači prije početka radova, a zatim da se sprovodi tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON)/ Nadležna ministarstva i izvođač
2.4	**ŽALBENI MEHANIZAM ZA ZAPOSLENE NA PROJEKTU** Uspostaviti, učiniti javno dostupnim održavati i upravljati žalbenim mehanizmom za potrebe svih zaposlenih na Projektu, kako je opisano u LMP i u skladu s ESS2. Informacije o žalbenom mehanizmu za zaposlene biće saopštene svim zaposlenima na Projektu prilikom njihovog angažovanja, uključujući i kroz obuku za uvođenje u posao. Od izvođača i podizvođača će se tražiti da uspostave i održavaju vlastite žalbene mehanizme za radnike u skladu sa LMP, ili da obezbijede da njihovi radnici imaju pristup takvom mehanizmu na nivou projekta.	Uspostaviti žalbeni mehanizam prije angažovanja radnika na Projektu, a zatim ga održavati i sprovoditi tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON)/ nadležna ministarstva i izvođači
ESS 3: EFIKASNOST RESURSA I PREVENCIJA I UPRAVLJANJE ZAGAĐENJEM			

ESS 3: EFIKASNOST RESURSA I SPREČAVANJE I UPRAVLJANJE ZAGAĐENJEM			
KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		**VREMENSKI OKVIR**	**ODGOVORNI SUBJEKT**
3.1	**PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM** Kada je primjenljivo, pripremiti i sprovesti Plan upravljanja otpadom (WMP), kao dio ESIA/ESMP za datu lokaciju, u cilju upravljanja opasnim i neopasnim otpadom, u skladu s ESS3.	Isti vremenski okvir kao za izradu i sprovođenje ESIA/ESMP u okviru 1.1.	PIU (PROCON)
3.2	**EFIKASNOST RESURSA I SPREČAVANJE I UPRAVLJANJE ZAGAĐENJEM** Uključiti mjere za efikasno korišćenje resursa, kao i mjere za sprečavanje i upravljanje zagađenjem, u ESIA/ESMP koji se izrađuje u okviru gorenavedene aktivnosti 1.1., kada je to relevantno i u skladu s odredbama ESMF.	Isti vremenski okvir kao za izradu i sprovođenje ESMP u okviru 1.1.	PIU (PROCON)
ESS 4: ZDRAVLJE I BEZBJEDNOST ZAJEDNICE			
4.1	**SAOBRAĆAJ I BEZBJEDNOST NA PUTEVIMA** Uključiti mjere za upravljanje rizicima u saobraćaju i rizicima po bezbjednost na putevima, shodno zahtjevima ESIA/ESMP koji će se pripremiti u okviru gorenavedene mjere 1.1. Pripremiti i sprovesti Planove upravljanja saobraćajem (TMP) za sve građevinske radove koji mogu uticati na učesnike u saobraćaju, pješake i okolne zajednice – uključujući polaganje cjevovoda duž saobraćajnih koridora, iskopavanje i izradu rovova preko javnih puteva ili u njihovoj neposrednoj blizini, transport materijala i opreme, kao i izgradnju vodovodne infrastrukture u prigradskim i gradskim područjima.	Isti vremenski okvir kao za pripremu i sprovođenje ESIA/ESMP. TMP pripremaju izvođači, odobravaju ih nadzorni organ i PIU, a postaju operativni prije početka radova na odgovarajućoj projektnoj aktivnosti. Sprovoditi i obezbijediti sprovođenje tokom faze izgradnje.	PIU (PROCON)
4.2	**ZDRAVLJE I BEZBJEDNOST ZAJEDNICE** Izvršiti procjenu i upravljati specifičnim rizicima i uticajima na zajednicu koji proističu iz aktivnosti Projekta, uključujući, između ostalog, rizike od priliva radne snage, te uključiti mjere ublažavanja rizika u ESMP/ESIA koji će se pripremiti u skladu s ESMF-om.	Isti vremenski okvir kao za izradu i sprovođenje ESIA/ESMP.	PIU (PROCON)

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
4.3	**RIZICI OD SEA I SH** Sprovesti mjere za sprečavanje i ublažavanje rizika od SEA/SH shodno zahtjevima ESMP i LMP, uključujući kodekse ponašanja, obuku, mehanizme upućivanja u slučajevima SEA/SH. U okviru Dijela 1, obezbijediti da izvođači uključe takve mjere u svoje ESIA/ESMP, u okviru gorenavedene aktivnosti 1.1.	Sprovesti mjere za sprečavanje i ublažavanje rizika od SEA/SH prije angažovanja zaposlenih na Projektu, a zatim te mjere sprovoditi tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON)
4.4	**UPRAVLJANJE BEZBJEDNOŠĆU** Angažovanje osoblja za obezbjeđenje nije predviđeno, ali ako se to promijeni, Zajmoprimac će procijeniti rizike i pripremiti Plan upravljanja bezbjednošću u skladu s ESS4.	Prije angažovanja obezbjeđenja, a zatim i tokom implementacije.	PIU (PROCON)
ESS 5: AKVIZICIJA ZEMLJIŠTA, OGRANIČENJA KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA I PRINUDNO PRESELJENJE			
5.1	**OKVIR ZA PRESELJENJE** Sprovesti Okvir politike preseljenja (RPF) u skladu s ESS5 radi usmjeravanja procesa identifikacije, procjene i ublažavanja rizika i uticaja povezanih s akvizicijom zemljišta i prinudnim preseljenjem u okviru Projekta. Uspostaviti i sprovesti sistematski proces preliminarne procjene, u skladu sa RPF, za sve projektne aktivnosti kako bi se utvrdilo da li će one dovesti do akvizicije zemljišta, privremenih ili trajnih ograničenja u korišćenju zemljišta, fizičkog raseljavanja ili ekonomskog raseljavanja. Proces preliminarne procjene primjenjivaće se na sve podprojekte i aktivnosti prije potvrđivanja lokacije i prije početka bilo kakvih radova. Rezultati preliminarne procjene biće dokumentovani i na osnovu njih će se odrediti odgovarajući instrument za preseljenje koji je potreban (RAP, ARAP ili Okvir procesa), ukoliko je takav instrument potreban.	Sprovoditi RPF tokom implementacije Projekta. Izvršiti preliminarnu procjenu za svaku potkomponentu ili aktivnost prije potvrđivanja lokacije i prije početka radova.	PIU (PROCON)

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
5.2	**AKCIONI PLANOVI ZA PRESELJENJE (RAP)** Za svaku projektnu aktivnost (ili skup aktivnosti) koja će dovesti do fizičkog i/ili ekonomskog preseljenja – uključujući, između ostalog, izgradnju postrojenja za prečišćavanje vode, akumulacija, crpnih stanica, cjevovoda, magistralnih vodova, distributivnih mreža i prateće infrastrukture – pripremiti akcione planove preseljenja (RAP) ili planove obnove sredstava za život (LRP) za datu lokaciju, srazmjerne obimu, prirodi i težini uticaja preseljenja, a u skladu s ESS5 i RPF. Svaki RAP/LRP će sadržati: (a) popis lica pogođenih Projektom (PAP) i popis pogođene imovine; (b) matricu prava koje se primjenjuje; (c) plan obnove sredstava za život ekonomski preseljene osobe čiji su izvori prihoda ili sredstva za život pogođeni; (d) raspored sprovođenja, uključujući rokove za isplatu naknada i, kada je primjenjivo, pomoć pri preseljenju; (e) plan konsultacija i učešća; (f) plan praćenja, uključujući evaluaciju nakon preseljenja; i (g) budžet i finansijske aranžmane. Svaki RAP/LRP mora se dostaviti Svjetskoj banci na analizu i odobrenje prije početka radova na koje se odnosi. Ne smije doći do fizičkog ili ekonomskog preseljenja, akvizicije zemljišta ili rušenja objekata sve dok odgovarajući RAP/LRP ne bude finalizovan i odobren od strane Svjetske banke, a naknada i pomoć pri preseljenju u potpunosti isplaćeni licima pogođenim projektom (PAP).	Pripremiti RAP/LRP prilagođene konkretnoj lokaciji nakon što se finalizuju tehnička rješenja i sprovesti ih prije preuzimanja posjeda nad zemljištem.	PIU (PROCON)
ESS 6: OČUVANJE BIODIVERZITETA I ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVIM PRIRODNIM RESURSIMA			
6.1	**RIZICI I UTICAJI NA BIODIVERZITET** Kada i ako je relevantno i utvrđeno kroz procese propisane u ESMF, pripremiti i sprovesti Plan upravljanja biodiverzitetom (BMP) kao dio ESIA/ESMP, u skladu sa smjernicama projektnog ESMF i u skladu sa zahtjevima ESS6.	Isti vremenski okvir kao za izradu i sprovođenje ESIA/ESMP u okviru 1.1.	PIU (PROCON)
ESS 8: KULTURNO NASLJEĐE			
8.1	**SLUČAJNA OTKRIĆA** Opisati i sprovesti procedure za slučajna otkrića u okviru ESIA/ESMP za podprojekte.	Isti vremenski okvir kao za izradu i sprovođenje ESIA/ESMP.	PIU (PROCON)
ESS 10: UKLJUČIVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA I OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA			

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
10.1	**PLAN UKLJUČIVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA** Sprovesti Plan uključivanja zainteresovanih strana (SEP) za Projekat, u skladu s ESS10, koji će uključivati mjere za, između ostalog: (a) identifikaciju relevantnih zainteresovanih strana, uključujući strane pogođene Projektom i druge zainteresovane strane, sa posebnim naglaskom na one koje mogu biti u nepovoljnom položaju ili ranjive zbog svojih specifičnih okolnosti; (b) pružanje pravovremenih, relevantnih, razumljivih i dostupnih informacije zainteresovanim stranama o rizicima i uticajima Projekta na životnu sredinu i društvo, uključujući informacije u vezi sa prekidima u vodosnabdijevanju, građevinskim radovima, promjenama u pružanju usluga, izmjenama tarifa ili drugim pitanjima koja mogu uticati na zajednice; (c) konsultovanje zainteresovanih strana na kulturološki prikladan način, bez manipulacije, uplitanja, prinude, diskriminacije i zastrašivanja; (d) dokumentovanje i izvještavanje o aktivnostima uključivanja zainteresovanih strana tokom implementacije Projekta, uključujući: (i) identifikaciju i/ili mapiranje zainteresovanih strana; (ii) informacije koje se objavljuju; (iii) opis korišćenih mehanizama konsultacija i učešća, kao i zapisnike s održanih sastanaka; (iv) primljene povratne informacije i date odgovore; i (v) mjere za uključivanje zainteresovanih strana koje, zbog svojih posebnih okolnosti, mogu biti u nepovoljnom položaju ili ranjive; i (e) korišćenje diferenciranih i dostupnih metoda uključivanja (npr. sastanci sa zajednicom, javne oglasne table, radio-emisije, štampani materijali na lokalnim jezicima i digitalne platforme) kako bi se obezbijedilo široko učešće, uključujući učešće žena, domaćinstava sa niskim prihodima i drugih marginalizovanih grupa na koje promjene u vodovodnim uslugama mogu nesrazmjerno uticati. SEP će se primjenjivati na nivou Projekta, a svaki podprojekat će uključivati relevantne zahtjeve SEP u svoj ESMP prilagođen konkretnoj lokaciji.	SEP će se ažurirati najmanje jednom godišnje ili po potrebi, u zavisnosti od novih okolnosti na Projektu, i ponovo će se objavljivati tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON)

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
10.2	**OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA** Obezbijediti da se informacije o projektnim aktivnostima i instrumentima koji se odnose na životnu sredinu i društvene aspekte Projekta (uključujući ovaj ESCP, SEP, Planove upravljanja zaštitom životne sredine i socijalnim pitanjima (ESMP), akcione planove za preseljenje (RAP)) i druge relevantne dokumente blagovremeno učine dostupnim javnosti, na lokalnom jeziku/jezicima, u formatu i na lokaciji dostupnoj stranama pogođenim Projektom i drugim zainteresovanim stranama. Kanali za objavljivanje informacija uključuju, između ostalog, [zvaničnu internet stranicu Zajmoprimca, kancelarije na lokaciji Projekta, kancelarije lokalne samouprave, oglasne table u zajednici i/ili druge platforme relevantne za kontekst Projekta].	Objaviti sve relevantne informacije o Projektu i instrumente koji se odnose na životnu sredinu i društvene aspekte, prije procjene, a nakon toga i odmah po njihovom finalizovanju ili reviziji tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON)
10.3	**ŽALBENI MEHANIZAM PROJEKTA** Uspostaviti, javno predstaviti, održavati i upravljati dostupnim žalbenim mehanizmom (GM) radi prijema i lakšeg rješavanja zabrinutosti i žalbi u vezi sa Projektom — brzo, efikasno i na transparentan način koji je kulturološki prikladan i lako dostupan svim stranama obuhvaćenim projektom, bez troškova za podnosioca žalbe i bez odmazde, uključujući zabrinutosti i žalbe podnesene anonimno, a sve u skladu s ESS10. GM treba da bude operativan na nivou lokacije od početka izgradnje, sa jasnim upućivanjem na GM na nivou Projekta i, gdje je relevantno, na državne žalbene sisteme. Žalbeni mehanizam će: a. biti operativan i široko promovisan kroz aktivnosti u zajednici, uključujući i na lokalnim jezicima, prije početka bilo kakvih projektnih aktivnosti; b. uključivati više pristupačnih kanala za podnošenje žalbi (npr. pultove na projektnim lokacijama i u lokalnim kancelarijama za lično podnošenje žalbi, telefonske linije, pisane podneske i, gdje je primjenjivo, digitalne kanale); c. obezbijediti da se potvrda o prijemu i rješavanje žalbi odvijaju u utvrđenim rokovima, kao i da podnosioci žalbi budu obaviješteni o ishodima; d. voditi registar žalbi u kojem se evidentiraju sve primljene žalbe, preduzete radnje i postignuta rješenja; e. sadržati odredbe za upućivanje neriješenih žalbi na više nivoe, uključujući Službu Svjetske banke za rješavanje žalbi (GRS);	Uspostaviti žalbeni mehanizam najkasnije mjesec dana nakon datuma stupanja na snagu, a zatim održavati i rukovoditi tim mehanizmom tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON)

KONKRETNE MJERE I AKTIVNOSTI		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKT
	f. biti osposobljen za prijem, evidentiranje i olakšavanje rješavanja žalbi u vezi sa seksualnom eksploatacijom i zlostavljanjem / seksualnim uznemiravanjem (SEA/SH), uključujući upućivanje žrtava relevantnim pružaocima usluga u oblasti rodno zasnovanog nasilja (GBV), na bezbjedan i povjerljiv način usmjeren na potrebe žrtava; i g. biti predmet periodične analize i ažuriranja kako bi se osigurala kontinuirana efikasnost i dostupnost tokom implementacije Projekta.		
10.4	**IZVJEŠTAVANJE O PLANU UKLJUČIVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA (SEP):** U redovne izvještaje o napretku u oblasti zaštite životne sredine i socijalnih pitanja, koji se dostavljaju Banci, uključiti rezime aktivnosti za uključivanje zainteresovanih strana, objavljenih informacija, održanih konsultacija, primljenih i riješenih žalbi, kao i povratnih informacija uzetih u obzir prilikom donošenja odluka o Projektu.	Kao dio polugodišnjih izvještaja o napretku u oblasti zaštite životne sredine i socijalnih pitanja tokom implementacije Projekta.	PIU (PROCON)
INDIKATORI SPREMNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU			
Sljedeće aktivnosti su pokazatelji spremnosti za implementaciju: 1. formiranje Jedinice za implementaciju projekata (PIU) s adekvatnim brojem zaposlenih za E&S (tačka A iznad), 2. zapošljavanje i obuka osoblja za E&S i OHS u okviru PIU (tačka B iznad), 3. procjene i planovi za E&S koje Zajmoprimac priprema posredstvom PIU prije raspisivanja tendera za radove (tačka 1.1 iznad).			